

S P R A W O Z D A N I E

z przebiegu likwidacji analfabetyzmu na terenie województwa lubelskiego

Spisy analfabetów i półanalfabetów na terenie naszego województwa były przeprowadzane 5 razy.

Na podstawie sumarycznych obliczeń zarejestrowano ogółem 125.254 analfabetów i półanalfabetów w wieku od lat 14 wzwyż.

Z ogólnej liczby zarejestrowanych 125.254 osoby zwolniono od obowiązku uczenia się 66.478 osób, a skierowano na kursy nauczania początkowego 58.776 osób. Należy pamiętać, że ostatecznego pełnego stanu analfabetów nie uchwycono, gdyż przy każdym z dokonanych spisów wykazano nowych analfabetów, dlatego też rejestrację dalszą należy w dalszym ciągu i teraz jeszcze prowadzić, aby czynnik kontrolny nie wykrył nowych analfabetów w powiecie, który złoży meldunek o całkowitej likwidacji analfabetyzmu.

W niektórych wypadkach, jak np. w powiatach białskim, kraśnickim, lubelskim i zamojskim podwajała się liczba analfabetów zarejestrowanych. Największą liczbę bezwzględną analfabetów ujawniły następujące powiaty:

- 1) Lublin powiat - 12.168
- 2) Biłgoraj - 11.984
- 3) Kraśnik - 11.496

Cyfry te wskazują, że w/w powiaty, jak również w powiatach białskim, zamojskim, puławskim, kukurowskim i innych najlepiej przygotowano i najsumienniejszą przeprowadzono rejestrację analfabetów i półanalfabetów. Natomiast najmniejszą liczbę bezwzględną analfabetów i półanalfabetów ujawniły powiaty:

- 1) Włodawa - 5.796
- 2) Tomaszów - 6.210
- 3) Radzyń - 6.301

Wykazane liczby mówią o niestarannie przeprowadzonych rejestracjach analfabetów. W w/w powiatach, jak również w takich powiatach jak: chełmski, hrubieszowski, lubartowski i innych należy w dalszym ciągu przeprowadzać rejestrację, gdyż istnieje przypuszczenie ukrywania się analfabetów i dokładność przeprowadzonych rejestracji budzi wątpliwość.

Na ogólną liczbę 58.776 analfabetów i półanalfabetów, skierowanych na kursy nauczania początkowego uzyskaliśmy do dnia 1-go września 1951 r. 54.196 analfabetów, co stanowi 92,2 %. Należy się jeszcze wyliczyć z 4.582 osób, które muszą otrzymać zaświadczenia ukończenia kursów nauczania początkowego w terminie do dnia 15 października 1951 r. Największą ilość absolwentów w akcji likwidacji analfabetyzmu uzyskał powiat Kraśnik. Stanowi to 6.136 absolwentów, najmniejszą zaś bo zaledwie 2.755 absolwentów uzyskał powiat Włodawa. Dotychczas meldunki o całkowitej likwidacji analfabetyzmu złożyły powiaty: Biłgoraj, Kraś-

nik, Lublin, Lubartów, Łuków, Puławy, Włodawa i Zamość.

Należy stwierdzić, że masowo przystąpiono do likwidacji analfabetyzmu dopiero po wydaniu przez Rząd ustawy z dnia 7 kwietnia 1949 r. o likwidacji analfabetyzmu.

Pierwsza rejestracja analfabetów i półanalfabetów przeprowadzona w czerwcu 1949 r. była wielkim zrywem zarówno władz terenowych, jak i aktywu polityczno-społeczne-go. Jednak rejestracja ta przeprowadzona była żywiołowo, chaotycznie i do pewnego stopnia bezplanowo, o czym świadczą wyniki cyfrowe następnych trzech rejestracji a szczególnie ostatniej, przeprowadzonej w tygodniu Walki z Analfabetyzmem w listopadzie 1950 r.

Należy nadmienić, po przeprowadzeniu tej pierwszej rejestracji i zmontowania dla zarejestrowanych i skierowanych sieci kursów nauczania początkowego nastąpiło zarówno w terenie, jak i u władz przeprowadzających akcję do pewnego stopnia samouspokojenie. Brak opieki politycznej i społecznej nad uczącymi się analfabetami ze strony czynnika społecznego a konkretnie ze strony powołanych w tym celu członków masowych organizacji spowodował, że procent absolwentów w stosunku do skierowanych w pierwszym rzucie, był bardzo mały. Wtedy też przystąpiono do drugiej rejestracji, podczas trwania której wykryto znaczną ilość analfabetów.

Nambędach popełnionych poprzednio, a wskazanych przez Pełnomocnika Rządu do Walki z Analfabetyzmem rozumiano, że do przeprowadzenia akcji walki z analfabetyzmem potrzebna jest przede wszystkim wielka, masowa robota polityczna i uświadamiająca.

Zorganizowany przez Pełnomocnika Rządu do W.A. Tydzień Walki z Analfabetyzmem w m-cu listopadzie 1950 r. wydatnie przyczynił się do polepszenia istniejącej sytuacji.

Przeprowadzona w Tygodniu W.A. czwarta masowa rejestracja analfabetów i półanalfabetów, dała bardzo dobre wyniki. Uchwyciła już niemal-że wszystkich dotychczas niezarejestrowanych analfabetów, pozwoliła zorientować się dokładnie w oczekującej nas jeszcze pracy. Oprócz powyższego Tydzień Walki z Analfabetyzmem wydatnie przyczynił się do popularyzacji i powszechności akcji W.A. Do polepszenia istniejącej sytuacji również wydatnie przyczyniło się zarządzenie o pełnym i konkretnym włączeniu do akcji W.A. Rad Narodowych. W tym czasie Zarządy Główne 4-ch Masowych Organizacji oraz wszystkie urzędy i instytucje wydały specjalne zarządzenia do swoich komórek oddolnych, mających na celu pełne ich włączenie do akcji W.A. Zarządzenie o likwidacji analfabetyzmu we własnych szeregach 4-ch Masowych Organizacji spowodowało, że zarówno zarządy, jak i członkowie poszczególnych masowych organizacji zaczęli bardziej doceniać ważność W.A. a co z tym się łączy, zaczęli pracować już nie dorywczo a systematycznie.

W roku bieżącym na terenie województwa lubelskiego Związek Samopomocy Chłopskiej miał pod opieką zorganizowanych kursów i zespołów 886, na których uczyło się

14.835 analfabetów i półanalfabetów, z czego egzaminy złożyło 12.658 osób.

Nauczaniem indywidualnym objęto i doprowadzono do egzaminów 913 osób. Analfabetyzm we własnych szeregach został zlikwidowany, zgodnie z zobowiązaniem na dzień 22 lipca b.r., z czego osiągnięto 9395 absolwentów, -członków Z.S.Ch.

Przyznać należy, że są to poważne wyniki mówiące o wielkiej pracy Z.S.Ch. w akcji W.A.

Prezydium Z.O.W. Z.S.Ch. w ciągu roku bieżącego na 6-ciu posiedzeniach analizowało akcję likwidacji analfabetyzmu. Natomiast pracownicy Z.O.W. przy każdorazowej odprawie w teren mieli dawane wytyczne odnośnie kontroli przebiegu likwidacji analfabetyzmu.

Stwierdzić należy, że Z.O.W. Z.S.Ch. a przede wszystkim były Wydział K.O. nie pozostawał w tym okresie bez winy. Nasze błędne tolerowanie opieszałości i niedoświadczenia inspektorów K.O., niedostateczne analizowanie osiągnięć i braków na posiedzeniach Prezydiów w okresie organizowania kursów wyraźnie odbiły się na teźżynie tej akcji. Ciągła płynność kadr w aparacie naszym też ujemnie wpłynęła na przebieg tej akcji jak np. w powiatach: Łuków, Radzyń, gdzie w ciągu bieżącego roku inspektorzy K.O. byli zmieniani dwukrotnie. Jedną z głównych trudności wszędzie spotykanych, to słaba frekwencja. Działacze nasi nie wszędzie dopilnowali należytej frekwencji na kursach i nie otoczyli tych kursów należyłą opieką. Prezydium Z.O.W. Z.S.Ch. analizując przebieg likwidacji analfabetyzmu, potrafił jednak w odpowiednim czasie złemu zapobiec. Powzięta uchwała Prezydium Z.O.W. Z.S.Ch. wzywająca wszystkich działaczy Z.S.Ch. do wzięcia czynnego udziału w likwidacji analfabetyzmu, co w dużym stopniu zaktywizowało naszą pracę. Dużo naszych działaczy społecznych zrozumiało podjęte zadanie i postawione przed Związkiem Samopomocy Chłopskiej i sumiennie przystąpiło do tej akcji.

Przykładów dobrej pracy mamy dużo. Wiele naszych Zarządów Powiatowych Związku Samopomocy Chłopskiej zasługuje na wyróżnienie jak: powiat Biłgoraj, Zamość, Włodawa i Lublin. W Lublinie w powiecie podkreślić należy dobrą i ofiarną pracę Ob. Lecha Wacława, członka Powiatowej Komisji Społecznej do W.A., który nie opuścił ani jednego posiedzenia komisji, jeździł do przydzielonych gmin, dopomagał do uzyskania lepszej frekwencji i t.p. Dzięki dobrej obywatelskiej postawie Ob. Tyszkiewicza - prezesa Pow.Zarz.Z.S.Ch. w Lublinie, osiągnięto to, że w każdej gminie tego powiatu, zostały utrzymane dobre wyniki w akcji W.A. Dzięki dobrej pracy Ob. Tyszkiewicza, Gminna Spółdzielnia w Bełżycach w pierwszym rzędzie zaoptatywała w węgiel i tekstylia tych analfabetów, którzy regularnie uczęszczali na kursy. Podobnie postępowały G.S-y w Bychawie i Kszczonowie, co bardzo dodatkowo wpłynęło na frekwencję w tych gminach. Dobrą postawę zajął również prezes G.S-u w Trzeszczanach pow. Hrubieszów, Ob. Dwiduch Piotr, który bezpłatnie najbiedniejszym analfabetom przydzielił 10 par butów byleby tylko uczęszczali na nauczanie. Zarządy Oddziałów Powiatowych Z.S.Ch. tychże powiatów dobrze rozumiały znaczenie awansu społecznego w akcji W.A. Mamy wiele wypadków, że byli

analfabeci, członkowie Z.S.Ch. zostali wybrani na prezesów Kół Gromadzkich ZSCh. na członków Gminnych Rad Narodowych, na sołtysów, zostali zatrudnieni w Gminnych Spółdzielniach i t.p. W gminie Uchanie pow.hrubieszowskiego prezes Z.S.Ch. Ob. Korolczuk za pilną naukę na kursie W.A. wysłał bezpłatnie do uzdrowiska analfaberkę Ob.Zapolską Genowefę, gdyż była chora. Prezydium Z.O.P. Z.S.Ch. ^{w Lubartowie} stale śledziło przebieg tej akcji starannie. Na każdym posiedzeniu Prezydium akcją W.A. stawiano na czołowym miejscu i to sprawiło, że według oceny Komisji Powiatowej do W.A. Związek Samopomocy Chłopskiej w Lubartowie bardzo dużo przyczynił się do tego, że termin całkowitej likwidacji analfabetyzmu ubiegł z dniem 1-go maja. Nie możemy jednak przemilczeć faktów, które były plamą naszej działalności na odcinku likwidacji analfabetyzmu. Wielu naszych aktywistów, a nawet pracowników naszego aparatu na szczeblu gminnym bezdusznie podchodziło do tej akcji. Tak np. postępował sekretarz Z.O.G. Z.S.Ch. gm. Wąwolnica Ob. Jan Jabłoński. Zdaniem jego było, że likwidacja analfabetyzmu winna należeć wyłącznie do Prezydium Gminnej Rady Narodowej a nie do Z.S.Ch.

Należy stwierdzić, że były wypadki, że uchwały i wytyczne, jakie wpłynęły zarówno ze szczebla Zarządu Głównego, jak i Wojewódzkiego nie zawsze były realizowane przez niższe instancje.

Nie wszystkie Zarządy Powiatowe Z.S.Ch. potrafiły powiązać różne akcje zleczone z akcją likwidacji W.A. Takie powiaty jak Radzyń, Łuków i Hrubieszów wielokrotnie przeprowadzając akcję w terenie, urządzając odprawy aktywów gminnego obsługiwane przez pracowników Z.O.P. Z.S.Ch. o akcji likwidacji analfabetyzmu mówili bardzo niewiele, względnie wcale tej sprawy nie poruszali. Niewątpliwie taki styl pracy w dużym stopniu ^{nie} przyczynił się do likwidacji analfabetyzmu.

Za słabe wyniki tej pracy, osiągnięte przez nasz Związek w powiatach Radzyń, Łuków i Chełm, dużą winę ponoszą Pełnomocnicy Powiatowi, którzy nie potrafili bezpośrednio skontaktować się z naszymi Prezydiami aby uaktywnić ich i ustawić naszych związkowców - członków Społecznej Komisji do W.A.

Analizując pracę członków Społecznej Komisji do W.A. z ramienia Z.O.W. Z.S.Ch. Ob.Ob. Symotiuka Jerzego i Łukasika Macieja, którzy włożyli dużo wysiłku i trudu przeszło dwuletniej pracy w akcji W.A. - co stwierdził Pełnomocnik Wojewódzki do W.A.

Taki sam wkład pracy włożyli członkowie Społecznej Komisji do W.A. ze szczebla powiatowego, lecz może w mniejszym procencie, gdzie dużo wpłynęło na to - ciągła płynność kadr i nieumiejętne powiązanie prac zleconych z akcją W.A.

Likwidacja analfabetyzmu w szeregach naszego Związku nie przeszła bez poważniejszych trudności. Należy mocno podkreślić, że błędem jaki był popełniony od strony Zarządu Głównego Z.S.Ch., który zbyt późno postawił to zadanie przed naszym Związkiem, co spowodowało nieścisłość w podawanych cyfrach rejestracji naszych członków. W sprawie tej Z.O.W. Z.S.Ch. wysłał specjalnie opracowane wzory meldunków bezpośrednio do kół gromadzkich, które po wypełnieniu przez zarządy kół, od-

syłały do Z.O.G. Z.S.Ch.

Skolei Z.O.G. Z.S.Ch. po przeanalizowaniu na posiedzeniu Zarządu podejmowały uchwałę o zlikwidowaniu analfabetyzmu w szeregach Z.S.Ch. na terenie swojej gminy. Po przesłaniu meldunków do Z.O.P. Z.S.Ch. - Prezydium przesłały uchwałę i meldunki do Z.O.W. Z.S.Ch. na podstawie których ustalono, ilu analfabetów zarejestrowano w szeregach Z.S.Ch. od początku akcji, ile zwolniono z uwagi na wiek, ilu skierowano na przeszkolenie i ilu przeszkolono.

Najbardziej sprawnie przebiegła akcja likwidacji analfabetyzmu w szeregach Z.S.Ch. w powiecie Krasnostaw, Lubartów i Lublin. Powiaty te pierwsze zameldowały o zlikwidowaniu analfabetyzmu w szeregach swego Związku. Obecnie wszystkie powiaty zbierają dokumentację odnośnie likwidacji analfabetyzmu.

Współpraca z organizacjami masowymi na szczeblu wojewódzkim jest bardzo dobra, natomiast na szczeblu powiatowym jest niezadawalająca; poprostu organizacje między sobą nie mogą znaleźć wspólnego języka jak np. w powiecie Radzyń, Łuków, Białgoraj i Chełm. Zarządy 4-ch Masowych Organizacji w tych powiatach pracowały w oderwaniu od siebie nie koordynując planów i pracy, co dużo zawazyło na opóźnieniu zakończenia akcji likwidacji analfabetyzmu. Natomiast terenowe Rady Narodowe często postępowały administracyjnie w utrzymaniu frekwencji na kursach, nie starając się zmobilizować szerokiego aktywu społecznego Z.S.Ch., Z.M.P. i L.K., którego zadaniem było uświadomić i doprowadzić opornych na kurs.

Termin całkowitej likwidacji analfabetyzmu na terenie naszego województwa upływa z dniem 7 listopada b.r. Plan likwidacji analfabetyzmu został wykonany w 92,2 %. Musimy stwierdzić jednak, że zdarzają się wypadki, że powiaty zakończyły akcję likwidacji analfabetyzmu, lecz jeszcze wykrywamy analfabetów przy przeprowadzonych kontrolach. Mówi to o tym, że musimy w dalszym ciągu czuwać i wychwytywać ukrytych analfabetów.

Aby sprostać temu zadaniu Pełnomocnik Rządu do W.A. wydał zarządzenie w celu powołania Służby Społecznej do W.A., które to skolei dotarło do naszych ogniw terenowych i weszło w życie.

W związku z zarządzeniem Pełnomocnika Rządu do W.A., inspektorzy powiatowi K.O. na odprawie w dniu 5/IX b.r. zostali poinstruowani o włączeniu się do "Służby Społecznej W.A." jak również wysłana została odnośna instrukcja do wszystkich ogniw terenowych naszego Związku, przez Z.O.W. Z.S.Ch.